

BOOKA.

Knjiga **203**

KARIN TUIL
ODLUKA

Naslov originala

Karine Tuil

La décision

© Karine Tuil et Éditions Gallimard, 2022.

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S FRANCUSKOG

Olja Petronić

LEKTURA

Borka Slepčević

KOREKTURA

Nevena Bojičić

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Javorka Đurić

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2024.

Objavljivanje ove knjige pomogao je Francuski institut u Srbiji, posredstvom programa za podršku izdavačima „Danilo Kiš“.

La publication de cet ouvrage bénéficie du Fonds „Danilo Kiš“ de l'Institut français de Serbie.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene saglasnosti izdavača.

KARIN TUIL
ODLUKA

Prevela Olja Petronić

„Verujte onima koji tragaju za istinom,
sumnjajte u one koji je pronadu.“
Andre Žid, *Ainsi soit-il ou les jeux sont faits*

„Nema nikakve mogućnosti da se provjeri koja je
odluka bolja, jer ne postoji mogućnost poređenja. Čovjek
proživljava sve prvi put i bez pripreme.“
Milan Kundera, *Nepodnošljiva lakoća postojanja*¹

---

¹ Milan Kundera, *Nepodnošljiva lakoća postojanja*, preveo Nikola Kršić, BIGZ, 1987.

[ZONA SIGURNOSTI]

„Najveći je dušmanin čoveku,
kao što znate, pouzdanje.“
Vilijam Šekspir, *Magbet*

„Kada se ne može imati, uništava se.“
Šarl-Ferdinan Ramiz

Zaista želite da vidite slike iz terorističkog napada?

Dugo sam ja bila ona koja postavlja to pitanje. Kao antiteroristička istražna sutkinja, to mi je oduvek predstavljalo glavni etički problem: da li sam morala da pokazujem slike iz terorističkog napada porodicama žrtava koje to traže? Je li to bila moja uloga? Da li je, u ime istine, trebalo to videti po svaku cenu? Jesu li slike osakaćenih tela, raznetih lobanja, dece kojima su otkinute noge i ruke bile neophodne za istinu? Pokušavala sam da odvratim porodice: želela sam da ih zaštitim od opscenosti smrti. Ali sada sam ja ona koju istražni sudija pokušava da ubedi da ne odgleda pogubljenje koje je terorista snimio kamerom okačenom o poprsje na dan napada, ja sam ona koju pokušavaju da zaštite, ali ja insistiram, želim da znam, možda mi je potrebno da vidim da bih u to poverovala; u sučeljavanju sa užasom postoji takvo osećanje derealizacije, uzalud vam ponavljaju da se to dogodilo, sve u vama odbija tu očiglednost. Fransoa ne govori, ne pomera se, znam da je uzeo anksiolitik pre nego što je došao, ponudio ga je i meni u svojoj kancelariji, ali ja sam odbila, već sam progutala dva tokom noći koju sam velikim

delom provela sklopčana na krevetu. On je prvi tražio da vidi slike, ali nije on glavni sudija u ovom predmetu, u najgorem slučaju doživeće tahikardiju, a u najgorem osećaće se loše četrdeset osam sati, potom će se vratiti u restoran, u teretanu, vodiće ljubav. Fransoa Vaser je stigao u našu službu dan posle napada na Šarli *ebdo*, bio mu je to jedan od prvih predmeta, često radimo kao tandem, dopunjavamo se, kako se to kaže: ja sam *crvena sutkinja*, previše ulevo, previše fleksibilna za tog desničara koji bližnjima ponavlja da ne treba popuštati ni u čemu, da *smo bili previše popustljivi, da se Francuska kompromitovala*. Sedamo rame uz rame u kancelariji istražnog sudije određenog za taj predmet: Erika Makrija. Ubica je uhvaćen živ nakon što je više od dvadeset četiri sata bio zabarikadiran u kancelariji na mestu zločina, on će ga saslušavati. Erik je upalio crveno svetlo koje na pročelju spoljašnjih vrata označava da ga ne smeju ometati. Ranije smo se šalili na račun toga: možda je sa nekim od svojih mnogobrojnih osvajačkih trofeja. Mnogo smo se smejali – bio je to jedan od načina da se izborimo sa svim tim nasiljem. Ali sada smo sve troje na rubu plača.

Erik nas pita želimo li da pozovemo sudsku psihološkinju, ona priprema porodice žrtava za užas sa kojim će se suočiti i pomaže im da se ne uruše potpuno nakon prikazivanja – kada čovek pretrpi psihički šok takvih razmera, nikada nije siguran od nastupa ludila, od dekompenzacije. Kažem da neću, Fransoa odmahuje glavom. Erik pita poslednji put, gledajući me pravo u oči: *Alma, jesi li sigurna? Zašto se izlažeš tome?* Ne persira mi, naravno, godinama radimo zajedno, *morala bi da se čuvaš*, a ja ponavljam, malo nervoznim glasom – mislim da bih se mogla onesvestiti, do te mere strahujem od slika koje se on sprema da mi pokaže, toliko

drhtim (ali ako se srušim, u padu ću povući sve sa sobom) – ponavljam *da, da, sigurna sam*; tokom karijere nagledala sam se snimaka pogubljenja, ponekad čak sa njim: delova snimaka sa nadzornih kamera, odrubljivanja glave, snimaka iz onih malih *gopro* kamera koje ljubitelji ekstremnih sportova kupuju kako bi se snimali, a koje teroristi upotrebljavaju u morbidne svrhe – uglave kameru na poprsje pomoću ama i uključe je u trenutku prelaska na delo, nije im dovoljno što ubijaju, žele da pokažu kako su ubijali i sa kakvom mržnjom, kakvom hladnokrvnošću, kakvim nasiljem ubijaju i postoje. Erik pušta snimak izustivši „idemo“, kao da se spremamo da svi zajedno uđemo u zgradu u požaru; a ja znam – svi to znamo – da ću izgoreti upravo ja.

Prvo ugledam krupnu siluetu muškarca koji se skameni poluotvorenih usta, prestravljenog pogleda, vidim kako mu glava eksplodira pod rafalom iz kalašnjikova, kako mu se obezglavljeno telo ruši. Fransoa ustaje i žurno izlazi iz kancelarije držeći ruku na srcu, spreman da povrati utrobu na parket s kraja 19. veka. Ja ostajem. Diši, Alma, celo telo mi se trese, to nije samo osećaj, to je stvarno, ali ne trepćem, naučila sam da vladam emocijama – na saslušanju nikada ne smete dopustiti da vam se vide osećanja. Erik ne gleda u ekran, taj snimak je već odgledao radi potreba istrage, ja sam nadalje jedina gledateljka nacionalne drame, moje drame. Slike drhte dok ubica korača, istrzane su i pomalo nejasne. Čuju se pucnji, vrištanje i reči ubice čiji glas odmah prepoznajem – zato što ga poznajem: *Alahu ekber!* Sve je mračno, jedva osvetljeno višebojnim snopovima svetlosti čije se boje prelivaju na licima skamenjenim od straha. Kamera snima u visini čoveka. Žrtve padaju pod pucnjima iz kalašnjikova. Imam žestok utisak da moja ruka drži oružje, da ja pucam. Da ja ubijam.

Transkripcija razgovora broj 67548 na liniji 06XXXXX

- Volim te, Sonja.
- Sad sam ti žena, LOL.
- Za ceo život.
- Da, za ceo život.
- Osećaš se spremnom da sve napustiš?
- Biće to raj!
- Ostaćemo malo u Turskoj, na medenom mesecu, dva-tri dana pre nego što pređemo u Siriju.
- Siguran si u sebe?
- Jesam! Sve dok ne ostvarim tu želju do kraja, neću se osećati dobro.
- Nadam se da ćeš ih sve pobiti, ohrabrivaću te, kako i treba, LOL.
- MDR², lepo od tebe. Naložen sam, i to maksimalno. I ne brini, sve je predviđeno za žene boraca.
- Znam.
- Inšalah, bićemo srećni.
- Ekstra!

---

² Francuski ekvivalent skraćenice LOL. (Prim. prev.)

- *U stvari, jesi li videla video koji sam ti poslao?*
- *Jesam, baš je kul kad mu brat odseče glavu.*

(Smeju se.)

Zovem se Alma Revel. Rođena sam 7. februara 1967. godine u Parizu. Imam četrdeset devet godina.

Jedinica sam Robera Revela i Marijan Daroe.

Francuska sam državljanka.

Trenutno se razvodim, majka sam troje dece.

Po zanimanju sam antiteroristička istražna sutkinja.

Pre tri meseca sam, u okviru svojih ovlašćenja, donela odluku koja mi se činila pravednom, ali je imala dramatične posledice. Za mene, za moju porodicu. Za moju zemlju.

Pogrešno procenjujemo ljude. O njima ne znamo ništa, ili znamo tek nešto malo. Lažu li? Jesu li iskreni? U svom poslu naučila sam da čovek nije monolitni blok nego biće koje se menja, neprozirno i krajnje dvosmisleno, biće koje vas svakog trenutka može iznenaditi kako čudovišnošću tako i ljudskošću. Zašto neko uništi svoj život ili život nekog drugog sa proizvoljnim žarom? Ne znam, ne posedujem istinu, već neumorno tragam za njom, jedini moj cilj je ispoljavanje te istine. Ja sam poput neke novinarkе, istoričarke, spisateljice, radim na rekonstruisanju i utvrđivanju pređašnjeg stanja,

pokušavam da razumem bolesnu privlačnost nasilja, najneprozirnije rupe u svesti, one koje ne možemo istraživati a da ne oštetimo sebe – iz tih godina pamtim samo to do koje su mere ljudi složeni. Nepredvidljivi su, neuhvatljivi, postupci su im sumanuti, a to često ima veze sa mestom u društvu, osećaju se povređenima, poniženima, kao da nisu na pravom mestu, pa počnu da mrze i ubijaju, ali ubijaju i tek tako, nagonski, i to je najgore za nas – to što ne možemo da objasnimo zašto je neko prešao na delo. Dubinski istražujemo duhove, iskrenost reči, tražimo namere, potrebno nam je da racionalizujemo – a radi čega, pošto na kraju ne pronađemo ništa osim praznine i ljudske krhkosti.

Antiterorističkom odseku istražnog suda pridružila sam se 2009. godine, a njegova sam koordinatorka od 2012. U gale-riji – superobezbeđenom krilu Palace pravde u Parizu – koordinišem ekipu od osam sudija. Ljudi ne znaju mnogo o antiterorističkim istražnim sudijama – uz agente istražitelje, mi smo muškarci i žene iz senke. Mi upravljamo istragama, saslušavamo pritvorenike, saučesnike, mi primamo porodi-ce žrtava. Ne podižemo optužnice, ne radimo na okrivljavanju – za to postoje tužioci – naš posao je ono što se stavlja na teret: uzdamo se samo u objektivne elemente jer, ako nema-mo ništa, pothranjujemo fantazam o političkom progonu.

Radimo u tandemima, a na najvažnijim predmetima bude nas troje, čak četvoro ili petoro. Prvi dostupni sudija je zadužen za predmet, ali na sastancima ili u trenutku donošenja odluke, dvoje nas je. Tri istražne službe sarađuju sa nama: generalna uprava za unutrašnju bezbednost – DGSI, antite-roristička poduprava koja je pod komandom sudske polici-je – SDAT, i antiteroristički odsek Kriminalističke brigade,

krem među istražiteljima. Na terorističkim napadima rade tri službe. Moj posao je da koordinišem postupanje policajaca i upravljam njime. Dnevno razmenim pedesetak mejlova sa istražiteljima. Redovno imamo sastanke. Možemo da radimo mnoge ekspertize: DNK, informatičke i druge, na psihološkom profilu ličnosti, angažujemo psihijatre, istražitelje ličnosti kako bismo rekonstruisali životne puteve.

Antiteroristički odsek je jedno od najizloženijih mesta za posmatranje i delovanje: treba da budete postojani, odlučni, pomalo pustolovni, kadri da podnosite udarce, da trpite nasilje (unutrašnje, spoljašnje, političko, oružano, versko, društveno), nasilje svuda, sve vreme – ništa vas za to zaista ne pripremi. Prethodnik me je upozorio: usisaće te to crnilo, zaraziće te, zbog toga više nećeš spavati; nisam zamišljala da će me oštetiti do te mere. Ponekad se osećamo veoma usamljeno, suočeni sa rizikom od političke instrumentalizacije, sa manipulacijom, napadima, medijskim pokrivanjem naših predmeta. Kada otvaramo teške predmete kao što su napadi iz 2012. i naročito 2015. godine, smrvi nas težina kolektivnog bola, ljudi mnogo očekuju od nas – previše bez sumnje, jer su naše moći ograničene, kao i naše snage. Svakog jutra se suočavam sa granicama svoje otpornosti i upravljanja stresom. U kancelariju dolazim u 8.30, a kući odlazim u 19, u teoriji, jer u stvarnosti terorizam zauzima dvadeset četiri sata. Uveče se kod kuće pripremam za saslušanja ili pišem rešenja, radim i vikendom, kada sam dežurna: mislim da je to jedan od načina da pobegnem od svakodnevice, da se ne suočavam sa raspadom svog braka. Dani su mi dinamični, ritam im daju saslušanja, sastanci, razgovori sa istražiteljima, advokatima, drugim sudijama, nalazim se u dugačkom tunelu donošenja pipavih odluka i odgovornosti – napetost

je neprestana, stalno prisutna. Obična proceduralna greška može da bude kobna. Na početku karijere bila sam obična sutkinja; ako bih pustila nekog dilera, znala sam da će u najgorem slučaju nastaviti da diluje, ali ovde, ako pogrešim, ljudi mogu da poginu zbog mene.

U moju svakodnevicu spadaju i zadaci – do četiri godišnje – u zonama sukoba koje podriva džihadizam, među policajcima iz antiterorističke jedinice (RAID) ili iz teško naoružane Interventne grupe Nacionalne žandarmerije (GIGN), zatim vežbe iz bezbednosti, obaveza da usred noći promenim sobu da ne bi shvatili ko sam, suočavanje sa gardovima pritvorenika koje sam došla da saslušam, tipova o kojima ništa ne znam, nepredvidljivih i naprasitih, sa tetovažama lobanja, te slogani izvikivani usred noći: „Francuzi! Idite dok ne bude prekasno!“, rizici od bolesti na licu mesta, preventivni tretmani koji me iscrpljuju i onaj trenutak u kojem, pre nego što krenem od kuće, poljubim decu ne pokazujući uzbuđenje iako mislim da je to možda poslednji put. Zovu me u vezi sa svim napadima u svetu u kojima je bilo francuskih žrtava, redovno odlazim u diktature pogođene terorizmom, na ratna poprišta na kojima vlada anarhija, u najnazadnije patrijarhalne režime – to su uvek rizične situacije, znam da me mogu kinjiti, ponižavati i, u najgorem slučaju, oteti. Na lestvici mojih zebnji silovanje i odrubljivanje glave stoje neposredno ispod smrti moje dece. Često sam bila uplašena, ali posle nekog vremena naučite da obuzdate strah.

Zapravo je reč o tome da se naviknemo na mogućnost vlastite smrti, ali na mržnju nikada. Mržnja iskrasava i zagađuje sve. Tu je kada otvorim poštu od pritvorenika [*Alma Revel, trunućete u paklu*], izveštaj iz ozvučene sobe za razgovor u

zatvoru [ona kurva sutkinja], tu je kada gledam snimke pogubljenjâ ili slike sa mesta pokolja [rasturićemo vašu neverničku zemlju], tu je kada saslušavam muškarce, žene, tinejdžere [ne priznajem vašu pravdu, vaše zakone, vi ste ništa], i tu je kada primam preteće SMS poruke [Braća će ti razbiti njušku, gadduro jedna]. Na kraju, te mikropukotine izazovu prelom koji svakako valja popuniti na ovaj ili onaj način, nekom emotivnom, čak veštačkom pričom. Ali, uopšteno uzev, ljudi ne vole sudije, vide nas kao kamen temeljac kaznenog aparata, navodno smo rigidni i previše moćni, ministranti zakona – naoružana ruka prinude.

Otac mi je bio silno načitan, Fukoov student – često ga je citirao: „Ružno je učiniti nešto kažnjivo, ali je i kažnjavati neslavno.“³ Ja sam jedinica Robera Revela, istorija je zaboravila mog oca, a bio je jedan od najaktivnijih aktivista proleterske levice šezdesetih godina, blizak Žan-Polu Sartru, čiji je sekretar umalo postao pre nego što se odao drogi i gangsterstvu. Pričao mi je da su moji baka i deka, pripadnici komunističkog pokreta otpora, u njegovoj kolevci skrivali oružje i antinacističke letke. Mislim da sve kreće od toga, od ideje da je najgore uvek moguće, ali da nikada ne treba saviti kičmu pred neprijateljem. Moju majku je upoznao u klupama Normal supa.⁴ Bili su jedan od onih strastvenih parova koji su verovali u revoluciju u vreme u kojem su se intelektualnost i seksualnost stapale, u kojem se još smatralo da književnost i ideje mogu da promene svet i da treba razmišljati protivno sebi da bi se imala mogućnost lične izgradnje i uzdizanja – od jednog trzaja istorije načinili su matricu svog zajedničkog života.

---

³ Mišel Fuko, Nadzirati i kažnjavati. Rođenje zatvora, prevela Ana A. Jovanović, Prosveta, Beograd, 1997.

⁴ École normale supérieure, elitna visoka škola. (Prim. prev.)

Porodična istorija mogla je da bude slavna da moj otac preko noći nije odabrao da krene za Pjerom Goldmanom, sinom jevrejskih otporaša, buntovnom ikonom intelektualne levice, izuzetnim tipom, grozničavim ali nestabilnim, ubeđenim da angažman ne može bez oružane borbe, tipom koji je mog oca naveo da uzme oružje i pridruži se gerili u Vencueli sredinom 1968. godine.

Po povratku, 1969. godine, moj otac se sa njim odao razbojništvu. Nekoliko godina kasnije Goldman biva optužen za ubistvo dve apotekarke, piše *Mračne uspomene poljskog Jevrejina rođenog u Francuskoj*, tekst od kojeg vam se vrti u glavi i u kojem tvrdi da je nedužan – oslobođen je, a potom ubijen nasred ulice. Moj otac je pak uhapšen tokom obijanja pariskog stana jednog velikog gazde iz tog vremena, bio je u zatvoru jedanaest godina i svi su ga zaboravili. Majka me je odvela da živim sa njom u komuni na jugu Francuske koja se sastojala od intelektualaca, većinom buržujskih sinova, odlučnih da promene društvene strukture tako što će živeti seoskim životom – komuni koju je nekoliko godina kasnije napustila radi malograđanskog braka u koji ju je gurnuo triptih udobnost-sigurnost-razum, braka sa uglednim lekarom iz sela u južnim Alpima. Tamo sam odrasla, izgubljena u planinama Valgodemara.

Kada je moj otac izašao iz zatvora, početkom osamdesetih, bio je obezvređen čovek, bez ikakve unutrašnje celovitosti – razbijen, nestabilan. Otud moje ubeđenje da zatvaranje, iako može sa sobom da povuče neki oblik osvešćenja, ima i remetilačke posledice – zatvorenost otkriva ono najgore u vama i niko ko nije bio podvrgnut tom suženju horizonta ne zna šta je razorenost. Nastanio se u socijalnoj zgradi u

mestu Šampinji-sir-Marn i odao teškim drogama, a majka mi je ograničila kontakte sa njim sve dok nisam postala punoletna. Umro je krajem devedesetih od prekomerne doze, bilo mu je tek pedeset pet godina. Tokom tih nekoliko godina u kojima sam mu se približila, neprestano mi je zamerao što sam se stavila na stranu represije: „Tvoj posao je da kinjiš i zatvaraš ljude koji imaju problema.“ Bilo je to suženo viđenje, naravno. Suđenje je i politički čin.

Nezavisno od prinudnog aspekta, u mom radu postoji nešto fascinantno: kada ste sudija, zaranjate u bezdane ljudske prirode – ljudi sebe dovode u užasne situacije, a ja pratim te tragične ljudske sudbine. Pred sobom imam ljude koje je sudbina samlela, potekle iz svih društvenih sredina, nesreća je egalitarna, nemojte misliti da se neki iz nje izvuku bolje od nekih drugih, u životu svako radi ono što može, shodno prilikama, sposobnostima, i to je sve. Na radnom stolu držim uramljenu rečenicu Marije Kiri: „U životu se ničega ne treba bojati, a sve treba razumeti.“

Ali ponekad ne razumemo ništa.

Tek što sam napunila dvadeset četiri godine, suočila sam se sa surovošću posla istražne sutkinje. Delo je bilo jezivo: šestogodišnja devojčica pronađena je izbodena nožem u svom krevetu, otkrio ju je otac nakon što se probudio, a majka je nestala. Pozvao je policiju, istražitelji su je tražili svuda – po susednim šumama, nenaseljenim podrumima, jalovištima. Njeno beživotno telo pronašli su na obali jezera, utopila se. Istraga je zaključila da se ubila nakon što je u nastupu ludila ubila sopstveno dete. Zašto? Kako? Nikada se to neće saznati. Moraćemo živeti sa tajnom tog čina. A ocu, uništenom mužu, morala sam da saopštim da je procedura završena. Bila sam vrlo mlada – odakle mi psihološki resursi pomoću kojih ću izneti takav razgovor do kraja? U glavi ponovo vidim tog čoveka u suzama, vidim zapisničarku i advokaticu, i njih u suzama. Trebalo je pronaći snagu i reči, bilo je užasno, ali sam to uradila.

U borbu protiv terorizma uključila sam se osam godina posle 11. septembra, saslušavala sam muškarce i žene od kojih su neki pevali i plesali pred slikama urušavanja kula, a neki su opovrgavali zvaničnu verziju i vrištali da je to zavera.

U Francuskoj nije bilo napada od 1995. godine, ali je 2012. dvadesettrogodišnji islamistički terorista ubio najpre trojicu mladih vojnika u civilu, a zatim sa oružjem u ruci ušao u jednu jevrejsku školu i ubio troje dece i oca dvoje od to troje. Tada sam pristala da postanem koordinatorka službe – u znak sećanja na tu decu. Bila sam revoltirana nedelatnošću države, kukavičlukom i slepilom društva, želela sam da shvatim kako smo došli dotle. Ubica nije bio ni ludak ni psihopata nego mladi prestupnik, razmetljivac, hvalisavac koji je pre toga krao motore i divljao na njima. To što je mladić poput njega – profil kakav su obaveštajne službe čak razmišljale da vrbuju – bio kadar da pobije mladiće svojih godina a potom, iste te večeri, da ode na picu sa bratom i sestrom i onda četiri dana kasnije hladnokrvno nanišani decu u njihovoj školi – decu od kojih je jedno još imalo cucu u ustima – pokazivalo je da više nema granica varvarstvu niti sigurnih načina da se uoči rizik od prelaska na delo... Bio je naoružan, više od dvadeset sati razgovarao je sa pregovaračima iz RAID-a i DGSI-ja ne pokazujući nikakav znak slabosti, bez mogućnosti predaje. Samo o tome se pričalo u službi: da li su načinjene neke greške – i koje? U to vreme nismo shvatali bogzna šta, bili smo izgubljeni, ali od tada smo radili u svim smerovima.

A 2015. godine samo smo primali udarce, batrgali se u pokušaju da utvrdimo kako su se džihadističke mreže organizovale, bio je to veoma naporan period, sve smo morali sami da smišljamo, ali počeli smo da shvatamo kako da se bavimo takvim predmetima. Od početka godine, 7. januara 2015, morali smo da se suočimo sa napadom na *Šarli ebdo*, ubice su bile mrtve, nismo imali pojma kako da pronađemo saučesnike. Nismo ni naslućivali da je to samo početak...

Sutradan smo imali ubistvo policajke u Monružu, a dvadeset četiri sata kasnije talačku krizu u košer samoposluzi *Iper kaše*, kukavički ubijene kupce, usklađene napade RAID-a. Za tri dana, naša zemlja se urušila. U to vreme je stigao Fransoa, kao pojačanje, do tada je bio sudija za vezu u Španiji. Tada smo bili mala družina od troje tesno povezanih sudija, među jedanaestoro u službi: Erik Makri, pedeset tri godine, sin lekarskog para argentinskog porekla, čovek koji je 2012. godine učestvovao u osnivanju odseka za zločine protiv čovečnosti pre nego što nam se pridružio, zatim Izabel d'Andinje, pedeset godina, koja je dugo radila u finansijskom odseku, a zatim kao sutkinja u mnogim suđenjima sa porotom, i ja. Bili smo veoma bliski, mnogo smo razgovarali o svojim strahovima, o onome što osećamo, bilo nam je potrebno da delimo to nesvakidašnje iskustvo. Nekoliko meseci kasnije, tek što smo na jedvite jade izvukli glavu iz vode, napadi od 13. novembra bacili su nas u srce haosa. Trojica komandosa koji su pripadali Islamskoj državi počinili su niz pucnjava i samoubilačkih napada u Parizu i na njegovoj periferiji, i izazvali smrt više od sto trideset osoba i ranili na stotine. Cilj su bili Stad de Frans, pariski kafei i koncertna dvorana *Bataklan* – simboli mlade, moderne Francuske, otvorene i zabavne. Sećam se depeša i SMS-ova koji su neprekidno stizali, osećanja da je došao kraj sveta. Glavni tužilac za antiterorizam i naše kolege poslali su na mesta drame, na prvu liniju. Vratili su se slomljeni, nemi pred psiholozima poslatim na lice mesta. Mesec dana kasnije i ja sam ušla u *Bataklan*, u pratnji Fransoe i Izabel... Sve je bilo zapečaćeno, ali je to mesto i dalje bilo natopljeno krvlju.

Uđeš i u glavi odmah vidiš prizor pokolja, smrt se uvlači svuda, mogao bi da je opipaš, prodire i urezuje se u tebe. Uđeš, sputan svojom pričom, svojim društvenim, političkim

identitetom, izađeš i shvatiš da ti je čitavo biće izvitopereno, zagađeno. Više nikada nećeš biti isti.

Nacionalnu priču o nasilju ispisujemo kolektivno. Pokušavali smo da izdržimo, da reagujemo, da budemo učinkoviti, ali bili smo slomljeni. Od 2015. godine sve je išlo preko pravosuđa: čim bi neko krenuo u Siriju, otvarana je istraga o udruživanju radi izvršenja terorističkog akta, više se nije razvrstavalo. Počeli smo da delujemo preventivno ko god bio u pitanju, bila je to granica osвете, zatvarali smo maloletnike, punoletne, živeli smo u zebnji, više nismo spavali... Budili smo se sa strahom u stomaku, a na spavanje išli uz tabletu leksornila.

Pitanja savesti bila su svakodnevna. Nakon napada primala sam porodice žrtava: one su tražile krivce, a oni su uglavnom bili mrtvi. Kako bih zadovoljila njihovu potrebu za pravdom, držala sam u pritvoru – ponekad godinama – ljude čija je greška bila to što su u nekom trenutku imali neke daleke, nesigurne veze sa počiniocima zločina; jesam li, postupajući na taj način, bila pravedna? Objasnjavala sam im da je bolje da budu oslobođeni sada nego nakon teškog sudskog procesa iz kojeg će one izaći uništene. Nisam se usuđivala da im kažem da im osuđivanje nevinog čoveka neće olakšati bol.

Ali porodice žrtava nikada nisu prihvatale odsustvo krivca i njihova presuda je bila bez prava žalbe: *ako ih oslobodite, to će značiti da su moji umrli uzalud.*

Islamistički teroristi predstavljali su 90 posto naših razmrica – njihova propaganda pronašla je način da eksploatiše pukotine u našem društvu – ali imali smo i teroriste sa krajnje desnice, krajnje levice. Živeli smo sa stalnom pretnjom

iznad glave. Kada bi se dogodio napad, mi sudije smo zvali jedni druge: *Šta misliš, ko je?* Tražili smo informacije o počinitelju, želeli da saznamo da li je poznat našoj službi ili nije, da li ga je neko od nas već saslušavao. Naša najveća zebnja bila je da nismo priveli nekoga ko je kasnije prešao na delo.

Generalna uprava za unutrašnju bezbednost, 4. januar 2015. u
14.34

--- Zovem se Merjem KASEM, rođena BENAŠUR.

--- Rođena sam 3. jula 1966. u Alžiru.

--- Francuska sam državljanica.

--- Razvedena sam od g. KASEMA Farida, pokojnog.

--- Imam petoro dece: Muhameda, trideset godina, Kadera, dvadeset osam, Anisu, dvadeset pet, Mehdija, sedamnaest, i Abdeldžalila, dvadeset jednu godinu.

--- Moj sin Abdeldžalil nestao je 30. decembra 2014. sa svojom mladom ženom Sonjom dos Santos. Nekoliko dana ranije rekao je starijem bratu Muhamedu kako namerava da ode u Siriju. Bojim se da mu se nešto desilo, veoma sam zabrinuta. Nekoliko nedelja pre toga ponašao se čudno.

PITANJE: Jeste li vernici?

ODGOVOR: Muslimanka sam, vernica. Pre godinu dana Abdeldžalil se više posvetio veri.

Nisam videla šta se sprema sve dok nisam među njegovim stvarima pronašla avionske karte za Istanbul.

Govorio mi je o vestima, kako Bašar el Asad ubija svoj narod, a Francuska to gleda skrštenih ruku. Rekao je da

Francuska napada muslimane, da on ne može da živi u svojoj religiji onako kako želi.

Jednog dana je rekao da mu je san da ode da živi u nekoj muslimanskoj zemlji.

Nije uvek bilo lako sa Abdeldžalilom. Oduzeli su mi stateljstvo nad njim zbog njegovog oca, koji je bio veoma nasilan, i vratili su mi ga kada sam se razvela. Dobar je, ali imao je problema sa ponašanjem u tinejdžerskim godinama. Moj sin je otišao u hraniteljsku porodicu. Tamo je počeo da se kvari. Posle se vratio da živi sa mnom. Oženio se Sonjom dos Santos i živeli su kod mene do odlaska.

PITANJE: Znete li s kim se viđa vaš sin?

ODGOVOR: Vukao se sa tipovima koji su ga naveli da krađe i prodaje drogu, a onda se jednog dana promenio. Postao je religiozniji i počeo da se druži sa ljudima koji su mu svašta ubacili u glavu.

PITANJE: Čime se bavio? Je li radio?

ODGOVOR: Neke sitne poslove. Bila sam mu pronašla posao u jednom udruženju. Brinuo se o mladima sa hendikepom. Ali već neko vreme je živio od socijalne pomoći.

PITANJE: Po vašem mišljenju, da li se vaš sin pridružio Islamskoj državi u Siriji?

ODGOVOR: Ne znam.

PITANJE: Da li je bio borac?

(Pomenimo da se gospođa Benašur osmehnula na to pitanje.)

ODGOVOR: Ne, ne... moj sin ne bi ni mrava zgazio.